

Växtodlingsenheten
Jan Taipalensuu

Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare
Box 96
230 53 Alnarp

Avsiktlig utsättning av genetiskt modifierad vörraps (*Brassica napus*) 1998

Sveriges Frö- och Oljeväxtodlare (SFO) har i skrivelse den 28 januari 1998 ansökt om tillstånd att under 1998 få genomföra följande avsiktliga utsättningar:

- Fältförsök med transgen glyfosattolerant vörraps på Ormastorp (Vallåkra, Hälsingborgs stad), plats I.
- Fältförsök med transgen glyfosattolerant vörraps på Klostergården (Vreta Kloster, Linköpings kommun), plats II.

Remissinstanser

I ärendet har följande remissinstanser beretts tillfälle att avge yttrande: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen (KemI), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU, Inst f växtförädling), SLU (Inst f växtodlingslära), Lunds universitet (Ekologiska institutionen), Stockholms universitet (Enh f populationsgenetik), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Naturskyddsföreningen och Ekologiska lantbrukarna.

Följande remissinstanser tillstyrker ansökan: Gentekniknämnden, Naturvårdsverket och Lunds universitet Ekologiska institutionen.

Naturskyddsföreningen avstyrker ansökan, med motivering att de anser att herbicidtoleranta växter missgynnar utvecklingen av miljövänliga produktionssystem, samt anför risken för okända effekter av de införda generna. Ekologiska lantbrukarna avstyrker ansökan, och anför som skäl att de inte anser att odlingen är vetenskaplig utan kommersiell.

KemI och LRF tar inte ställning till ansökan. SLU Inst f växtodlingslära kan inte bedöma ansökan utan att ”det klargörs hur man ämnar förhindra att frön plockas och avlägsnas från odlingen.”

Övriga remissinstanser har inte inkommit med yttrande.

Enligt 10 § förordningen (1994:901) om genetiskt modifierade organismer har Europeiska gemenskapernas kommission underrättats om ansökan.

RisKFörebyggande åtgärder

Av ansökan från SFO framgår följande i fråga om riskförebyggande åtgärder:

- I syfte att minimera pollenspridning kommer varje utsättning att omges av en tio meter bred skyddsård.

- Ett avstånd om minst 700 respektive 1000 meter till närmaste odling av oljeväxter kommer att upprätthållas vid plats I respektive plats II.
- I grödor runt försöket utförs ogräsbekämpning som borgar för att inga med raps närbesläktade arter kommer upp i blom.
- För att minimera spridning av genetiskt modifierat rapsfrö i samband med sådd och skörd kommer följande åtgärder att vidtagas:
 - Såmaskinen som använts kommer efter sådd att tömmas och rengöras. Överblivet utsäde kommer att destrueras alternativt återsändas till Svalöf Weibull.
 - De genetiskt modifierade rapsfröna kommer att skördas på platsen med försöksskördetröska, varefter skördematerialet destrueras. Skyddsårdarna kommer att slås av efter avslutad blomning, men innan grobara frön har utvecklats, och fräsas ner.
- Efter skörd kommer SFO säkerställa att spillfrö gror på markytan, och när lämplig tid har gått görs en jordbearbetning för att ta död på spillplantor.
- Försöksplatsen kommer att följas upp de närmaste fyra efterkommande åren så att inga spillplantor tillåts gå upp i blom. Under dessa fyra år kommer försöksplatsen inte att besås med oljeväxter.
- Om försöket måste avbrytas kommer växtmaterialet att förstöras genom kemisk bekämpning och mekanisk bearbetning. Platsen kommer att kontrolleras beträffande förekomst av spillplantor och uppkomna spillplantor kommer att bekämpas.

Tidigare försöksresultat

Av en ansökan inkommen från Svalöf Weibull AB (dnr. 22 10027/97), om avsiktlig utsättning av samma genetiskt modifierade raps, framgår följande. Den aktuella rapsen har tidigare inte använts i fältförsök i Sverige. Utsättning av rapsen har dock skett tidigare både inom EU och i Kanada. Enligt Svalöf Weibull har dessa utsättningar inte indikerat någon skillnad, utöver den avsedda, mellan den omodifierade och den genetiskt modifierade rapsen.

Skäl för beslutet

Enligt 6 § lagen (1994:900) om genetiskt modifierade organismer får avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer ske endast efter tillstånd enligt denna lag.

I 7 § nämnda lag stadgas att ett tillstånd får lämnas endast om den verksamhet som ansökan avser är godtagbar från miljö- och hälsoskyddssynpunkt och etiskt försvarbar.

Av 20 och 21 §§ förordningen (1994:901) om genetiskt modifierade organismer framgår att Jordbruksverket är tillståndsmyndighet för verksamhet av aktuell art.

Jordbruksverket gör följande bedömning ifråga om den aktuella ansökan om avsiktlig utsättning under 1998.

Den aktuella grödan, vårraps, har med hjälp av genteknik tillförts gener för tolerans mot ogräsbekämpningsmedlet glyfosat (herbicidtolerans). Herbicidtoleransen bedöms endast ge vårrapsen ett ökat överlevnadsvärde i miljöer där glyfosat används, och bedöms sålunda sakna relevans för växtens överlevnad i naturen. Av vad som hittills framkommit bedöms den genetiskt modifierade rapsen i övrigt vara likvärdig med omodifierad raps.

Någon risk för människors och djurs hälsa vid odling av den genetiskt modifierade vårapsen bedöms inte föreligga då vårapsen inte är avsedd att användas som föda eller foder, och eftersom rapsen, bortsett från herbicidtoleransen, bedöms vara likvärdig med motsvarande omodifierad raps.

Med hänvisning till det ovan anförda och vad som i övrigt framkommit av utredningen i ärendet bedömer Jordbruksverket att utsättningarna är godtagbar från miljö- och hälsoskyddssynpunkt, under förutsättning att hanteringen av försöksplatsen, den genetiskt modifierade vårapsen och skyddsbården genomförs i enlighet med vad SFO angett i ansökan och med iakttagande av nedan angivna villkor. Jordbruksverket anser vidare att utsättningen är etiskt försvarbar.

Beslut

Jordbruksverket beslutar att meddela SFO tillstånd att under 1998 genomföra sökt avsiktlig utsättning av den aktuella genetiskt modifierade vårapsen. Som villkor för tillståndet skall gälla att utsättningen och hanteringen i övrigt av den aktuella genetiskt modifierade vårapsen och skyddsbården skall utföras i enlighet med vad SFO angivit i ansökan, såvida annat inte framgår av nedan angivna villkor:

1. Utsättningsytorna, vilken inkluderar skyddsbården, skall mätas ut i förhållande till fasta punkter i landskapet så att den med lätthet kan återfinnas.
2. SFO skall ge försöksutförarna noggranna skriftliga instruktioner för utsättningens utförande och skötsel, särskilt beträffande skörd och efterbehandling av utsättningsytan. En kopia av de skriftliga instruktionerna skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningen påbörjas.
3. Utsättningarna skall omgärdas av en tio meter bred skyddsbård av omodifierad våraps som sås så att den blommar samtidigt med den genetiskt modifierade vårapsen.
4. Såmaskinen skall efter sådd av genetiskt modifierade rapsfrön tömmas och rengöras på platsen för sådd. Likaså skall påfyllningen av såmaskinen, med genetiskt modifierade rapsfrön, ske på platsen för sådd. Inom en vecka efter det att sådden slutförts, av såväl den genetiskt modifierade rapsen som den omodifierade rapsen i skyddsbården, skall anmälan om detta ha inkommit till Jordbruksverket.
5. Alla plantor av raps och närbesläktade korsblommiga arter inom *Brassica*- och *Sinapis*-släktena samt åkerrättika (*Raphanus raphanistrum*) som etablerar sig på ett avstånd upp till 50 meter från ytterkanten av de skyddsbårder som avses i villkor 3 skall förstöras före blomning med lämplig metod.
6. Besprutning av försöken med ogräsbekämpningsmedel skall utföras på sådant sätt att rapsplantorna i skyddsbården inte skadas så att skyddsbården förlorar sin funktion.
7. Utsättningsytorna skall omedelbart efter skörd bearbetas grunt för att mylla ner drösade frön, för att stimulera frönas groning och för att göra fröna mindre lättåtkomliga för fåglar. För att förhindra långvarig groningsvila får plöjning ske tidigast våren 1999. Den försöksskördetröska som använts vid skörd skall rengöras på utsättningsplatsen.
8. Vid all lagring av genetiskt modifierat frö, oavsett om fröet skall användas vidare eller destrueras, skall det genom märkning klart framgå att det är frågan om genetiskt modifierade organismer.
9. SFO skall skriftligen informera de aktuella kommunerna samt genom massmedia lokalt informera allmänheten om att de planerade utsättningarna. Det skall i denna information

klart framgå i vilka kommuner odlingarna utförs. Kopior på den genomförda informationen skall ha inkommit till Jordbruksverket innan utsättningen påbörjas.

10. SFO skall innan utsättning sker inkomma med sådan information som möjliggör en specifik molekylärgenetisk identifiering av den genetiskt modifierade raps som ansökan avser. Informationen skall medge en analys av enskilda plantor, dvs frön från utsädet och växtmaterial från de avsiktliga utsättningarna.
11. För utsättningens genomförande, från sådd till skörd, och den efterföljande hanteringen av såväl platsen för utsättningen som genetiskt modifierat växtmaterial som härrör från den genomförda utsättningen föreligger en rapporteringsskyldighet för SFO gentemot Jordbruksverket. Rapporteringen skall ha inkommit till Jordbruksverket senast 31 december 1998. Rapporteringsskyldigheten skall omfatta:
 - vidtagna åtgärder och observationer gjorda i utsättningarna 1998.
 - hanteringen av skördat genetiskt modifierat växtmaterial, vilket inkluderar vid skörden överblivet växtmaterial, växtmaterialrester från utförda analyser, lagerhållning, och all destruktion av genetiskt modifierat material som genomförts.
 - hanteringen av skyddsåker.
 - slutsatser som gjorts av SFO avseende risker för människors och djurs hälsa samt miljön.

Dessutom skall SFO senast den 31 december de efterföljande fyra åren rapportera till Jordbruksverket registrering och destruktion av uppkomna spillplantor.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas genom skrivelse till länsrätten i Jönköpings län. Skrivelsen skall ställas till länsrätten men skickas eller lämnas till **Statens jordbruksverk, 551 82 Jönköping**. I skrivelsen skall anges vilket beslut som överklagas och den ändring i beslutet som begärs. Överklagandet skall ha kommit in till Jordbruksverket inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.

Detta ärende har avgjorts av generaldirektören efter föredragning av handläggaren Jan Taipalensuu. I ärendets slutliga handläggning har även deltagit överdirektören Per-Göran Öjeheim, juristen Anders Swahnberg, avdelningschefen Carl Johan Lidén, tf enhetschefen Johan Löfgren samt handläggarna Robert Andréén, Malin Ljungström och Göran Öster.

Svante Englund

Jan Taipalensuu

Övriga upplysningar

Utöver vad som anges i ovan angivna villkor får Jordbruksverket erinra om de aktsamhetskrav som föreskrivs i 4 § lagen (1994:900) om genetiskt modifierade organismer och i 14-16 §§ Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1995:45) om genetiskt modifierade växter.

Jordbruksverket vill därjämte framhålla att ett tillstånd av aktuellt slag inte innebär ett ställningstagande till en eventuell kommande ansökan om marknadsgodkännande.

Slutligen vill Jordbruksverket upplysa om att ett tillstånd av aktuellt slag får, enligt 11 § lagen om genetiskt modifierade organismer, återkallas om någon av de väsentliga förutsättningarna som förelåg när tillståndet meddelades inte längre föreligger eller om något krav som är av särskild betydelse inte har följts.

Kopia till

Gentekniknämnden

Naturvårdsverket

Kemikalieinspektionen

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för växtförädling

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Institutionen för växtodlingslära

Lunds universitet, Avdelningen för teoretisk ekologi

Stockholms universitet, Enheten för populationsgenetik

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)

Naturskyddsföreningen (SNF)

Ekologiska Lantbrukarna